Марія ЯЦЬКІВ

ФРАЗЕМИ НА ПОЗНАЧЕННЯ МОВЛЕННЄВОЇ ТА МИСЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ХУДОЖНІХ ТВОРАХ МИРОСЛАВА ДОЧИНЦЯ

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.
Випуск 1 (43)
УДК 811.161.2'373.44+159.955+159.946.3:821.161.2-31(477.87) DOI:10.24144/2663-6840/2020.1(43).313–317

Яцьків М. Фраземи на позначення мовленнєвої та мисленнєвої діяльності в художніх творах Мирослава Дочинця; кількість бібліографічних джерел – 16; мова українська.

Анотація. У статті розглянуто взаємодію мови і культури, вживання діалектних фразеологізмів у творах закарпатоукраїнського письменника Мирослава Дочинця. У лінгвокультурологічному аспекті проаналізовано групи фразем на позначення процесів мовленнєвої та мисленнєвої діяльності, описано найбільш репрезентативні індивідуально-авторські фразеологічні одиниці, виявлено особливості використання фразеологізмів в індивідуальному стилі письменника.

Незважаючи на помітні досягнення у дослідженні фразеології, актуальними продовжують залишатися проблеми, що стосуються розвитку діалектної фразеології та місця фразеологічних одиниць у мові письменників. Фразеологізми відображають не тільки національну культуру, але й національне бачення світу. У мовленні фразеологізми виконують функцію образної характеристики конкретного об'єкта, суб'єкта, дії, ситуації. Вивчення фразем на основі мови окремого письменника дало нам багатий матеріал для опису ментальних особливостей певного регіону.

Мирослав Дочинець – закарпатоукраїнський письменник, який робить вагомий внесок у розбудову закарпатоукраїнської мовної культури XXI століття. Мовний стиль художніх творів М. Дочинця – це яскравий феномен, результат невтомної творчої діяльності письменника, «творчий вияв загальнонародної мови». Особливістю мови його художніх творів є унікальна добірка кожного слова, яке несе в собі код нації.

У процесі дослідження художніх творів М. Дочинця ми зафіксували 217 фразем на позначення мовленнєвої та мисленнєвої діяльності (з яких: зафіксовано у словниках – 41 (з них трансформовані – 15, інше значення – 1), індивідуально-авторських – 176). Автор використовує їх з метою яскравого передавання національного колориту мовлення персонажів та їхніх думок. Фразеологізми стають невід'ємною частиною художнього сприйняття дійсності та частиною художнього стилю мови. До складу значної частини фразеологізмів входять діалектні елементи: фонетичні, граматичні та лексичні. Фразеологічні одиниці мають яскраве експресивно-емоційне забарвлення та надають тексту образності.

Ключові слова: фразема, фразеологічні одиниці, фразеологізми, мовлення, мислення, індивідуально-авторські фразеологізми, М. Дочинець.

Постановка проблеми. Теоретичні дослідження з фразеології охоплюють у сучасній лінгвістиці широке коло проблем. Виділяємо декілька основних: вивчення фразеологізму як основної одиниці фразеології, функціонування фразеологізмів у мові, мовленні, визначення методів дослідження тощо. Однак, незважаючи на помітні досягнення у дослідженні фразеології, актуальними продовжують залишатися проблеми, що стосуються специфіки фразеології як лінгвістичної дисципліни, семантики і форми фразеологічних одиниць, джерела їх виникнення, системні зв'язки у фразеологічній системі, розвиток діалектної фразеології, місце фразеологічних одиниць у мові письменників, еволюційні процеси у фразеологічному фонді тощо.

Фразеологізми збагачують літературну мову новими виражальними засобами. Дослідження національної та культурної своєрідності фразеологічних одиниць свідчить, що саме фразеологія мови художніх текстів є носієм різноманітної країнознавчої, етнокультурної інформації. Будь-яка фразема, на думку В. Маслової, – «це текст, тобто зберігач культурної інформації. Саме текст безпосередньо має зв'язок з культурою, бо він пронизаний безліччю культурних кодів, саме текст зберігає інформацію про історію, етнографію, національну психологію, національну поведінку, тобто про все, що складає зміст культури» (переклад наш. – М.Я.) [Маслова 2001, с. 87].

Саме у фразеологізмах носії мови відображають особливе бачення світу, ту чи іншу ситуацію. Фразеологічні одиниці використовують для того, щоб описувати світ, навколишнє середовище, інтерпретувати, оцінювати і висловлювати своє суб'єктивне ставлення до всього, що нас оточує.

Фраземи мають образно-символічну основу та відбивають позамовну дійсність. Вивчення фразеологізмів у мові окремого письменника, зокрема у лінгвокультурному напрямі, дає нам можливість виявити специфічні риси мовної картини світу української нації, окремого соціуму, життя якого зумовлене особливостями світосприйняття, системою моральних цінностей, норм і принципів виховання.

Аналіз досліджень. Місце фразеологічних одиниць у мові окремих письменників, певних літературних жанрів та стилів досліджували у своїх працях багато українських мовознавців, зокрема: Л. Авксентьєв, Н. Бабич, О. Демська, Л. Добржанська, Ф. Медведєв, П. Плющ, В. Ужченко, Д. Ужченко та ін. Однак актуальними продовжують залишатися проблеми, пов'язані з вивченням індивідуально-авторського фразеовживання.

Індивідуально-художній стиль письменника становить систему мовних засобів, яка постає в результаті відбору і творчого використання насамперед лексичних реалій національної мови не тільки для вираження певного змісту, але й для есте-

тичного впливу читача. Категорія індивідуального формується сукупністю мовних одиниць, які мають значне смислове навантаження (культурологічне, історіософське, філософське тощо), зумовлене контекстним оточенням, сюжетними лініями, емоційно-експресивним наповненням. До таких одиниць належать фразеологізми [Мораараш 2011, с. 312].

Саме через призму авторського художньо-образного світобачення виступають фразеологізми в художніх текстах. Вони є органічним елементом у мові творів. Стійкі звороти – активний образотворчий чинник авторської оповіді. Через них письменник передає ставлення до зображуваних подій, акцентує смислову та стильову позиції мовних засобів. За допомогою фразеологізмів краще розкриваються читачеві внутрішній світ, настрій, світогляд персонажів тощо. Стилістичне використання фразеологізмів письменниками – творчий процес. Фразеологізми в художніх текстах – одне з невичерпних джерел посилення експресивності, поглиблення логізації викладу, тому вони набувають особливої естетичної значущості [Здіховська 2010, с. 40].

Мета нашого дослідження – виявити особливості використання фразеологізмів в індивідуальному стилі М. Дочинця, проаналізувати групи фразем на позначення процесів мовленнєвої та мисленнєвої діяльності зафіксованих у творах письменника.

Для реалізації поставленої мети плануємо розв'язати такі **завдання**:

- опрацювати відповідні теоретичні джерела, що стосуються індивідуально-авторського фразеовживання;

- зафіксувати фразеологічне багатство художніх творів М. Дочинця;

- проаналізувати групи фразем на позначення процесів мовленнєвої та мисленнєвої діяльності (на матеріалі творів М. Дочинця).

Методи дослідження. Сукупність методів дослідження зумовлена специфікою об'єкта, метою й поставленими завданнями. Відібраний фактичний матеріал опрацьовано за допомогою описового методу для виділення семантичних груп фразеологізмів, художніх прийомів, виокремлення загальномовних, трансформованих та індивідуально-авторських фразеологічних одиниць. Метод контекстуального аналізу використано для з'ясування функціональних і стилістичних можливостей фразем у прозових творах М. Дочинця. Описовий метод уможливив теоретичне узагальнення результатів дослідження, систематизацію дібраного матеріалу. Для уточнення семантики фразем використано метод компонентного аналізу. Для з'ясування частотності вживання загальномовних, індивідуально-авторських і трансформованих фразеологічних одиниць у творах Мирослава Дочинця використано метод кількісних підрахунків.

Виклад основного матеріалу. Мирослав Дочинець – відомий та успішний закарпатоукраїнський прозаїк, публіцист, видавець, філософ, журналіст, член Асоціації українських письменників. М. Ісак зазначає, що слово у Мирослава Дочинця – як глина у майстерного гончаря чи скульптора – він ліпить із нього жбан нашої уяви, формує плоть нашої генетичної пам'яті [Ісак, електронний ресурс].

У восьми книгах М. Дочинця зафіксовано 2624 фразеологічні одиниці. У представленому науковому дослідженні ми проаналізували групи на позначення мовленнєвої та мисленнєвої діяльності людини. Описуємо найбільш репрезентативні фразеологізми зазначених груп, які не фіксуються в Фразеологічному словнику української мови [Білоноженко 1993], Словнику фразеологізмів української мови [Білоноженко та ін. 2003], Фразеологічному словнику української мови [Ужченко 1998], Словнику буковинських говірок [Гуйванюк 2005], а саме:

Семантична група на позначення мовленнєвої діяльності:

Сичати іскрами – 'дуже емоційно говорити що-небудь'. У тексті: «Мати, Любов Федорівна, *сичала іскрами*: «З гетьманом злигалася потайно? Проклену! В монастир! А желюб старий нарешті за все заплатить» [Дочинець 2012, Булава, с. 94].

Кишки попереїдати – 'все про всіх розказувати, знати всі плітки, бути дуже балакучою'. У тексті: «Сусідкам вона всі *кишки попереїдала*. Бабиного язика боявся навіть сільський піп» [Дочинець 2013, Вічник, с. 17].

На людський роток не завісиш замок – 'нікого не можна примусити мовчати'. У тексті: «*На людський роток не завісиш замок.* По всій Верховині, підкарпатській Гуцулії й по долинах я на язиках*»* [Дочинець 2013, Вічник, с. 109].

Піднесена перемова, як казань з амвону – 'надзвичайно піднесена розмова, розповідь'. У тексті: «Його *перемова* була *піднесена, як казань з амвону*» [Дочинець 2013, Вічник, с. 138].

Сірочинне словоблудство – 'пусті беззмістовні тексти'. У тексті: «А не як воші, розтрясені по листу в котрогось писуна, що творить *сірочинне словоблудство*» [Дочинець 2013, Вічник, с. 154].

Народ скаже – як зав'яже – 'про народну мудрість'. У тексті: «Тут ми з ним зійшлися, я водив його межи людей, та й сам радо списував собі замашні народні приповістки. *Народ скаже – як зав'яже!»* [Дочинець 2013, Вічник, с. 169].

Ліпити горбуна – 'говорити не правду'. У тексті: «Хо! Не *ліпи горбуна*, Монаше. Ти не міг з ним корешитися – фраєрок із-за бугра. В натурі» [Дочинець 2013, Вічник, с. 224].

Слова м'які, як м'якуш материної паляниці – 'приємні слова, які не містять нічого різкого, неприємного, дратівливого; приємні для слуху'. У тексті: «Хочу вашого хліба, мамко, – прошепотів він несподівано для себе. І *слова* ці були *м'які, як м'якуш материної паляниці.* – Дайте мені свого хліба, мамко» [Дочинець 2013, Горянин, с. 48].

Обернути у роті слово, як тверду грудку – 'повторити слово і іншою інтонацією'. У тексті: «Війна, – *обернув* той *у роті слово, як тверду грудку.* Він мав звичку повторяти слова, пробуючи їх на звук і на смак. – Ці війни…» [Дочинець 2013, Горянин, с. 169].

Що схопила – те змолола – 'розповсюджувати неправдиву інформацію, почути що-небудь і відра-

зу почати це розповідати іншим'. У тексті: «Воно так: *що схопила – те змолола.* Коли з грибами ще прийдете?» [Дочинець 2013, Горянин, с. 91].

З металом у голосі – 'сказати що-небудь з певною холодністю у голосі'. У тексті: «Поклади на місце», – спокійно повторив старий, але вже *з металом у голосі*» [Дочинець 2013, Горянин, с. 262].

Мимрити у хмільній тлумі – 'невиразно говорити бурмотіти у юрбі, яка знаходиться в алкогольному сп'янінні'. У тексті: «Я в законі, – *мимрив у хмільній тлумі.* – Мені трудити западло» [Дочинець 2013, Горянин, с. 240].

З колючим, як щетина, словом – 'правдиве, влучне слово не завжди приємне для когось'. У тексті: «Меткий, всюдисущий, усміхнений, *з колючим, як щетина, словом*» [Дочинець 2011, Ґазда, с. 182].

Ганяти порожняки – 'беззмістовна або брехлива інформація, порожня розмова'. У тексті: «– Лисе, невже Петюня колись *ганяв порожняки*? Невже я хоч раз тебе кинув?» [Дочинець 2013, Лис, с. 33].

Сказати косноязико – 'сказати що-небудь з дефектом мови, неправильно й нечітко вимовити звуки, слова'. У тексті: «– Вибачте, – *косноязико сказав* чоловік із тортом, бо в роті тримав незапалену цигарку. – Могли б ви мені припалити?» [Дочинець 2013, Лис, с. 147].

Робити зі свого рота гузицю – 'говорити неправдиві речі'. У тексті: «Дід Юра вичитує шваґра, що обіцявся прийти ранком косити з ним, і не прийшов: «Не *роби*, чоловіче, *зі свого рота гузицю...*» [Дочинець 2012, Окришини, с. 93].

Не тямить голова, що язик лепече – 'не думати що говорити; говорити не думаючи'. У тексті: «*Не тямить голова, що язик лепече*» [Дочинець 2012, Окришини, с. 123].

Мирно-заколисуюча українсько-російко-угорська говірка – 'колоритна говірка певної місцевості'. У тексті: «А, може, щоб знову почути цю *мирно-заколисуючу українсько-російко-угорську говірку*, яку вчуєш лише на мукачівських вулицях» [Дочинець 2014, Історія, с. 89].

Алхімія слова – 'трансформація слів'. У тексті: «… А самий текст повинен виглядати на папері органічно і гармонійно, мати достатньо повітря… Як бачиш, ціла *алхімія слова*» [Дочинець 2013, Світильник слова, с. 57].

Семантична група на позначення мисленнєвої діяльності:

Проварювати думки – 'думати, роздумувати над чимось, шукаючи розв'язання якихось проблем'. У тексті: «Голова *проварювала думки*» [Дочинець 2013, Вічник, с. 44].

Кислиці на умі – 'думати про різні дрібниці, щось не важливе'. У тексті: «Якщо старі заглиблені в молитву, то в молоді *кислиці на умі*» [Дочинець 2013, Горянин, с. 74].

Класти все на ноги розмислу – 'свідомо, реалістично все обдумувати'. У тексті: «Може, то й не мурашина робота… Не треба *все на ноги розмислу класти*» [Дочинець 2013, Горянин, с. 78].

Стрілило в голові – 'щось миттєво прийшло на думку'. У тексті: «Ба з якого дива? – *стрілило* в Калининій *голові*» [Дочинець 2013, Горянин, с. 98].

Дражливою терниною вп'явся дозрілий надум – 'постійно думати про що-небудь'. У тексті: «*Дражливою терниною вп'явся* в його сон *дозрілий надум.* І тепер він не стільки спав, як чекав» [Дочинець 2013, Горянин, с. 101].

Бентежно шуміти в скронях – 'думати про щось погане, переживати за що-небудь'. У тексті: «Шукав якусь розраду і розумів, що дурить себе. Буря ще не впала на гори, а вже *бентежно шуміла в* його *скронях*» [Дочинець 2013, Горянин, с. 124].

Шуміло, як у млині – 'дуже сильний шум у голові від безлічі думок'. У тексті: «Від думок у голові старого *шуміло, як у млині*» [Дочинець 2013, Горянин, с. 249].

Думкою сторожити – 'постійно думати про що-небудь'. У тексті: «Шибав собою туди-сюди, а *думкою сторожив* Ріку, примірявся до Буркуна» [Дочинець 2013, Горянин, с. 301].

Сліпуче мерехтить думка – 'поява нової думки'. У тексті: «Дивина: сірий папір, бліді літери, а між рядків іскриться, *сліпуче мерехтить думка* – свіжа, ваговита, солодка, крамольна» [Дочинець 2011, Колотуша, с. 195].

Підкрався полохкий здогад – 'виникнення думки, припущення, що ґрунтується на ймовірності, можливості чого-небудь'. У тексті: «І радісно тенькнуло стомлене серце, коли *підкрався полохкий здогад*» [Дочинець 2011, Архімед, с. 242].

Голова лише в один бік варить – 'постійно думати про одне й те саме'. У тексті: «– Моя *голова лише в один бік варить:* що робити, аби нич не робити. Ви знаєте, що я хижу зліпив із сміття?..» [Дочинець 2013, Лис, с. 226].

Поважні думи, немов шрами – 'думки, які заслуговують особливої уваги внаслідок своєї важливості'. У тексті: «*Поважні думи, немов шрами*, позначаються на їхніх чолах» [Дочинець 2014, Уроки, с. 20].

Рука не встигала за думкою – 'дуже багато думок'. У тексті: «Писалося одним духом, *рука не встигала за думкою*, за образом» [Дочинець 2013, Світильник слова, с. 130].

Розкласти розхристані думки в голові по поличках – 'упорядкувати незв'язні і розпливчасті думки'. У тексті: «Один киянин мені написав: «Прочитав «Вічника» – і наче хтось *розклав мої розхристані думки в голові по поличках*» [Дочинець 2013, Світильник слова, с. 138].

Тверезе мислення – 'здатність думати, сприймати, оцінювати що-небудь правильно, реалістично'. У тексті: «Осібно стояв блаженної пам'яті мій земляк Іван Чоповдя, вирізняючись *тверезим мисленням*, коректністю і організованістю» [Дочинець 2013, Світильник слова, с. 179].

Висновки. Дослідивши художні твори М. Дочинця, ми зафіксували 154 фразеологізми на позначення мовленнєвої діяльності (з яких: зафіксовано у словниках – 33 (з них трансформовані – 13), індивідуально-авторських – 121) та 63 фразеологічні одиниці на позначення мисленнєвої діяльності (з яких: зафіксовано у словниках – 8 (з них транс-

формовані – 2, інше значення – 1), індивідуально-авторських – 55). Помітною рисою індивідуального стилю Мирослава Дочинця є активне вживання фразем із соматичним компонентом. Фраземи слугують відтворенню радше негативних, ніж позитивних проявів буття й діяльності людини. Автор використовує їх з метою увиразнення авторського мовлення, характеристики персонажів та яскравого передавання національного колориту мовлення персонажів. Фразеологізми стають невід'ємною частиною художнього сприйняття дійсності та частиною художнього стилю мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дочинець М. І. Булава і серце: великі романи великих людей. Мукачево: Карпатська вежа, 2012. 128 с.
2. Дочинець М. І. Вічник. Сповідь на перевалі духу. Мукачево: Карпатська вежа, 2013. 280 с.
3. Дочинець М. І. Горянин. Води Господніх русел: роман. Мукачево: Карпатська вежа, 2013. 312 с.
4. Дочинець М. І. Дорога в небо – до людей. Історії чоловіків, які витримали. Мукачево: Карпатська вежа, 2011. 276 с.
5. Дочинець М. І. Лис. Віднайдення загублених слідів: роман. Мукачево: Карпатська вежа, 2013. 288 с.
6. Дочинець М. І. Місячна роса. Краплини земного й небесного. Мукачево: Карпатська вежа, 2012. 176 с.
7. Дочинець М. І. Руки і Душа. Історії жінок, які перемогли. Мукачево: Карпатська вежа, 2014. 172 с.
8. Дочинець М. І. Світильник слова. Книга життя. Життя книги. Мукачево: Карпатська вежа, 2013. 212 с.
9. Здіховська Т. Роль фразеологічних одиниць у художніх текстах. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2010. № 2. С. 39–43.
10. Ісак М. Природа і душа не терплять порожнечі URL: http://miroslav-dochinets.com/рецензії/85-природа-і-душа-не-терплять-порожнечі.html (дата звернення: 19.10.2015).
11. Маслова В. А. Лингвокультурология. Москва: Издательский центр «Академия», 2001. 208 с.
12. Морараш Г. В. Фразеологічне багатство мови творів Євгенії Ярошинської. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Філологічні науки.* Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2011. Вип. 28. С. 312–315.
13. Словник буковинських говірок. За заг. ред. Н. В. Гуйванюк. Чернівці: Рута. 2005. 688 с.
14. Словник фразеологізмів української мови. Уклад.: В. М. Білоноженко та ін. Київ: Наукова думка, 2003. 1104 с.
15. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологічний словник української мови. Київ: Освіта, 1998. 224 с.
16. Фразеологічний словник української мови. Уклад.: В. М. Білоноженко та ін. Київ: Наукова думка, 1993. 984 с.

REFERENCES

1. Dochynets M. I. (2012) Bulava i sertse [Mace and heart]: velyki romany velykykh liudei. Mukachevo: Karpatska vezha. 128 s. [in Ukrainian].
2. Dochynets M. I. (2013) Vichnyk. Spovid na perevali Dukhu [Herald. Confession on the Spirit Pass]. Mukachevo: Karpatska vezha. 280 s. [in Ukrainian].
3. Dochynets M. I. (2013) Horianyn. Vody Hospodnikh rusel [Mountaineer. The waters of the Lord's channels]: roman. Mukachevo: Karpatska vezha. 312 s. [in Ukrainian].
4. Dochynets M. I. (2011) Doroha v nebo – do liudei. Istorii cholovikiv, yaki vytrymaly [Road to heaven – to people. Stories of Men Who Weathered]. Mukachevo: Karpatska vezha. 276 s. [in Ukrainian].
5. Dochynets M. I. (2013) Lys. Vidnaidennia zahublenykh slidiv [Nov. Finding lost tracks]: roman. Mukachevo: Karpatska vezha. 288 s. [in Ukrainian].
6. Dochynets M. I. (2012) Misiachna rosa. Kraplyny zemnoho y nebesnoho [Moon dew. Droplets of earthly and heavenly]. Mukachevo: Karpatska vezha. 176 s. [in Ukrainian].
7. Dochynets M. I. (2014) Ruky i Dusha. Istorii zhinok, yaki peremohly [Hands and Soul. Stories of women who have won]. Mukachevo: Karpatska vezha. 172 s. [in Ukrainian].
8. Dochynets M. I. (2013) Svitylnyk slova. Knyha zhyttia. Zhyttia knyhy [The word lamp. The book of life. Book Life]. Mukachevo: Karpat. vezha. 212 s. [in Ukrainian].
9. Zdikhovska T. (2010) Rol frazeolohichnykh odynyts u khudozhnikh tekstakh [The role of phraseological units in artistic texts]. *Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*. № 2. S. 39–43 [in Ukrainian].
10. Isak M. Pryroda i dusha ne terpliat porozhnechi [Nature and the soul do not tolerate emptiness]. URL: http://miroslav-dochinets.com/retsenzii/85-pryroda-i-dusha-ne-terpliat-porozhnechi.html (data zvernennia: 19.10.2015) [in Ukrainian].
11. Maslova V. A. (2001) Lyngvokultorologyia [Linguoculturology]. Moskva: Yzdatelskyi tsentr «Akademyia». 208 s. [in Russian].
12. Morarash H. V. (2011) Frazeolohichne bahatstvo movy tvoriv Yevhenii Yaroshynskoi [Phraseological richness of the language of the works of Yevheniya Yaroshynska]. *Naukovi pratsi Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohiienka: Filolohichni nauky*. Kamianets-Podilskyi: Aksioma. Vyp. 28. S. 312–315 [in Ukrainian].

13. Slovnyk bukovynskykh hovirok (2005) [Dictionary of the Bukovynian dialects]. Za zah. red. N. V. Huivaniuk. Chernivtsi: Ruta. 688 s. [in Ukrainian].

14. Slovnyk frazeolohizmiv ukrainskoi movy (2003) [Dictionary of phraseologisms of the Ukrainian language]. Uklad.: V. M. Bilonozhenko ta in. Kyiv: Naukova dumka. 1104 s. [in Ukrainian].

15. Uzhchenko V. D., Uzhchenko D. V. (1998) Frazeolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy [Phraseological Dictionary of the Ukrainian Language]. Kyiv: Osvita. 224 s. [in Ukrainian].

16. Frazeolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy [Phraseological Dictionary of the Ukrainian Language]. Uklad.: V. M. Bilonozhenko ta in. Kyiv: Naukova dumka, 1993. 984 s. [in Ukrainian].

PHRASEMES DENOTING SPEECH AND MENTAL ACTIVITIES IN MYROSLAV DOCHYNETS' WORKS OF ART

Abstract. The article considers the interaction of language and culture, use of dialectal phraseologisms in works of Transcarpathian Ukrainian writer Myroslav Dochynets. In the linguocultural aspect an analysis of groups of phrasemes to denote the processes of speech and thinking activities (based on the works of M. Dochynets), described the most representative individual-author phraseological units and revealed the peculiarities of using phraseologies in the individual style of the writer.

Despite significant advances in the study of phraseology, continue to be relevant problems related to the development of dialectal phraseology and the place of phraseological units in the language of writers. Phraseologisms reflect not only the national culture, but also the national vision of the world. In speech, phraseology performs the function of figurative characteristics of a particular object, subject, action, situation. The study of phrasemes based on the language of an individual writer gave us rich material to describe the mental characteristics of a particular region.

Myroslav Dochynets is a Transcarpathian Ukrainian writer who makes a significant contribution to the development of the Transcarpathian Ukrainian language culture of the 21st century. The linguistic style of M. Dochynets's works of art is a bright phenomenon, the result of the writer's tireless creative activity, «the creative expression of the nationwide language». The peculiarity of the language of works of art is a unique selection of each word that carries the code of the nation.

In the process of studying the works of M. Dochynets, we recorded 217 phrasemes to denote speech and thinking activities (of which: recorded in dictionaries – 41 (of which transformed – 15, another meaning – 1), individual-author – 176). The author uses them in order to vividly convey the national color of the characters' speech and convey their thoughts. Phraseologisms become an integral part of the artistic perception of reality and part of the artistic style of language. A significant part of phraseologisms includes dialectal elements: phonetic, grammatical and lexical. Phraseological units have a bright expressive and emotional color and give the text imagery.

Keywords: phraseme, phraseological units, phraseologisms, speech, thinking, individual-author phraseology, M. Dochynets.

© Яцьків М., 2020 р.

Марія Яцьків – магістр філології, начальник Центру гуманітарно-виховної роботи, профорієнтації та працевлаштування Ужгородського національного університету Ужгород, Україна; https://orcid.org/0000-0001-8912-4592

Maria Yatskiv – Master of Philology, Head of the Centre for Humanitarian Work, Career Guidance and Employment, Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine; https://orcid.org/0000-0001-8912-4592